- **Wijziging van bepalingen van de Welzijnswet in verband met de verlenging van de werkingsduur van de leenvergoedingsregeling en andere wijzigingen (22176)**;
- **Nadere voorzieningen met betrekking tot het tijdstip met ingang waarvan waterschapsomslagen kunnen worden geheven (22346)**;
- **Wijziging van de Waterschapswet met betrekking tot de overgangsbepalingen (22347)**;
- **Wijziging van de Wet tijdelijke fiscale maatregelen betreffende auto en milieu na 1988 (22363)**;
- **Wijziging van de inkomstenbelasting en de loonbelasting (introductie peildatum voor jaarlijkse bijstelling reiskostenforfait) (22375)**;
- **Wijziging van de Wet D'gemeenten en D'provincies inzake het treffen van een voorziening met betrekking tot het toezicht op afvalstoffenheffingverordeningen (22356)**;
- **Wijziging van de Wet van 22 december 1983, houdende regels inzake de financiële gevolgen voor provincies en gemeenten van rijksbeleid en inzake de uitkeringen uit 's Rijks kas aan provincies en gemeenten (22368)**.

De **voorzitter**: Mij is gebleken, dat de vaste Commissie voor binnenlandse zaken en de Hoge Colleges van Staat over de wetsvoorstellen Wijziging van de Wet D'gemeenten en D'provincies en de Wijziging van de Wet van 22 december 1983 blanco eindverslagen heeft vastgesteld.

Deze voorstellen van (rijks)wet worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van bepalingen van de Mediawet met het oog op de invoering van landelijke commerciële omroep (21554)**.

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan mevrouw Wessel-Tuinstra, die haar maidenspeech uitspreekt.

□

Mevrouw **Wessel-Tuinstra** (D66): Voorzitter! Het is mij een voorrecht mijn maidenspeech uit te spreken in tegenwoordigheid van juist deze minister om de heel eenvoudige reden dat ik jaren en jaren geleden met haar op dezelfde barricades stond. Dat was bij de oprichting van Man-vrouw-maatschappij in 1968. Met vreugde kijk ik terug op de jaren zestig. Wel moet ik bekennen dat mijn haren wat grijzer zijn geworden. Ik spreek uiteraard alleen over mijzelf, voorzitter. Ik hoop voor ons beiden echter dat wij niet alle wilde haren verloren hebben. Dat zou het hier immers echt saai maken!

Voorzitter! Wie mediabeleid in haar of zijn portefeuille had, werd enkele jaren geleden nog door menigeen benijd. Een prachtig actueel onderwerp met toekomst; onderdeel van het informatiebeleid; het gaat iedereen aan; iedereen is direct geïnteresseerd. De media zelf – schrijvend of zendend – nemen actief deel aan de discussie. Er zijn raakvlakken met diverse departementen; mogelijkheid tot cultuurbeleid en een aardig politiek en staatsrechtelijk punt: wat is de rol van de overheid. Wie nu echter de mediaportefeuille beheert, wordt beklaagd. Hemel, hoe kom je er nog uit? Ik volg het niet meer! Wat een vastgelopen zaak! Een zwartepietenspel, etcetera. Beter benijd dan beklaagd, is een oud Nederlands gezegde dat ik juist in dit geval van harte onderschrijf.

De voor de hand liggende vraag is dan ook: hoe zijn wij in dit tranendaal terechtgekomen? De minister hoeft niet te schrikken. Ik zal niet tot Adam en Eva teruggaan bij het mediabeleid in Nederland. Ik moet echter wel vaststellen dat wij er samen met Hilversum voor gezorgd hebben dat ons omroepbestel verstarde, niet meegroeide met de maatschappelijke ontwikkeling, dat er niet doorgedacht werd over de nieuwe technische mogelijkheden en dat het na-ijlde bij de Europese ontwikkeling. De Mediawet was al achterhaald toen zij werd ingediend. Wanneer ik de bijdragen doorlees die mijn fractiegenote mevrouw Marie-Louise Tiesinga in deze Kamer heeft voorgedragen bij de behandeling van die Mediawet, waarin zij onder meer uiteenzet waarom D66 tegen deze wet stemt, moet ik constateren dat D66 op vrijwel alle punten gelijk heeft gekregen. Er was toen geen regeling voor de commerciële omroep, er was strijdigheid met de Europese ontwikkeling – ik denk in dit verband aan het auteursrecht – er was dodelijke concurrentie van omroepen onderling, er was te veel overheidsbemoeienis onder andere door het aanscherpen van het volledig programmavoorschrift, er was een verslechtering in de samenstelling van het NOS-bestuur door daarin ook de omroeporganisaties te zetten. Op al deze punten moet de wet veranderd worden. Voor de huidige Mediawet hebben in deze Kamer gestemd het CDA, de PvdA en de VVD.

Met deze erfenis zat de minister toen zij eind 1989 aantrad. In de boedel trof zij tevens een voorontwerp van wet aan: invoering commerciële omroep, waarover advies gevraagd was aan de Mediaraad. Deze laatste adviseert negatief. Hij acht de regeling van de positie van de publieke omroep onvoldoende doordacht en de positie van de commerciële omroep zodanig geregeld dat de ontwikkeling van deze omroepvorm wel haast illusoir te noemen is. Bovendien heeft de raad ernstige twijfels over de legitimatie van het overheidsoptreden ter zake.

Ik sprak over een erfenis. Nu kun je met een erfenis drie dingen doen. Je kunt een erfenis weigeren, je kunt een erfenis aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving en je kunt een erfenis zonder meer accepteren. Waarom heeft de minister gekozen voor het laatste? Ik begrijp dat weigeren moeilijk was vanwege het regeerakkoord en vanwege het wegstromen van reclamegelden naar het buitenland. Maar waarom heeft zij het toen nog niet ingediende wetsvoorstel niet krachtig bijgesteld, zodat het duidelijkheid verschafte over de positie van de publieke omroep en de rol van de overheid bij de commerciële omroep? Dit voorrecht van boedelbeschrijving had de minister toch tenminste kunnen uitbuiten. Maakt het dan geen enkel verschil voor het mediabeleid of wij een CDA/VVD-regering of een CDA/PvdA-regering hebben? Dit is geen retorische vraag. Men mag in de Eerste Kamer mijns inziens toch ook politieke vragen stellen, die ik bovendien graag relateer aan inhoudelijke zaken.

Mijnheer de voorzitter! Wij zijn bezig met een vervolgverhaal.

Wessel-Tuinstra

Diverse feuilletons zullen nu de revue passeren. Op 18 mei 1990 werd het wetsontwerp Wijziging van de Mediawet met het oog op invoering van landelijke commerciële omroep aan de Tweede Kamer voorgelegd. Dat was precies tien jaar nadat de commissie-Van Doorn, toch een oud-minister van Cultuur, in haar rapport meldde: in de komende decennia, bij een afnemende schaarste aan zendmogelijkheden, zal de overheid kunnen volstaan in haar bemoeienis met het mediabeleid met de toedeling van een bepaald zendgedeelte en dan uitsluitend uit hoofde van cultuurpolitieke overwegingen. Dit impliceert dat in de toekomstige structuur, zoals nu bijvoorbeeld bij de gedrukte media en de film het geval is, ook de commercie met inachtneming van bepaalde eisen van de zijde van de overheid zendtijd zou moeten krijgen, aldus de commissie, die naar nu blijkt terecht, voorzag dat door de nieuwe technische mogelijkheden vanuit het buitenland commerciële televisie op het Nederlandse taalgebied zou worden gericht en de adverteerders van de STER weg zouden stromen. Helaas, er werd noch naar haar, noch naar anderen op dit gebied — ik noem de rapporten van de verschillende wetenschappelijke bureaus van diverse politieke partijen, waaronder D66 — geluisterd.

Nu dan een wetontwerp ter zake voorligt, zou men toch verwachten dat in de memorie van toelichting ook beleidsinhoudelijk op het verschijnsel "commerciële omroep" zou worden ingegaan. Daar heeft men dus tien jaar de tijd voor gehad. Vragen zoals: wat betekent commerciële omroep voor het mediabeleid, in hoeverre kan zij een bijdrage leveren aan de pluriformiteit, welke functie heeft zij binnen de doelstellingen van het mediabeleid, hoe stelt de regering zich de verhouding publieke en commerciële omroep voor? Helaas, niets van dit alles, althans niet ten principale. De economische doelstelling, voorkomen van verder wegstromen van geld naar het buitenland — zeer belangrijk; dat geef ik direct toe — wordt uitvoerig besproken, maar dan hebben wij het wel gehad. Is dat niet wat mager? Hoe ziet de minister bijvoorbeeld de verhouding tot de grondrechten? In het algemeen wordt aangenomen dat de overheid een zorgplicht heeft met betrekking tot de media, die voortvloeit uit de in internationale verdragen en de Grondwet geregelde uitings- en ontvangstvrijheid. De omvang van de zorgplicht verschilt per mediavorm. Voor de pers is deze voorwaardenscheppend en voor de publieke omroep extensief; artikel 7, tweede lid, van de Grondwet. Noch uit het wetsvoorstel, noch uit de toelichting wordt duidelijk hoe de regering bijvoorbeeld op het gebied van de infrastructuur vorm wil geven aan de zorgplicht als het gaat om commerciële omroep. Kan de minister daar alsnog iets over zeggen?

In het wetsontwerp overheerst nu nogal het vijand-denken: wij hadden het zo gezellig met elkaar als omroepfamilie en nu komt de boze wolf commercie. Dit doet te meer komisch aan nu de omroepfamilie zelf ook niet wars is van enige commercie. Zij ontvangt gelden uit de STER-reclame, maakt veel reclame voor zichzelf en is niet afkering van sluikreclame. Dus binnen dat mooie gezinsverband, waarbinnen overigens net als in een gewoon gezin stevig wordt gekibbeld, wordt de vijand commercie heimelijk geliefkoosd. Het kan ook anders; ik zou haast zeggen "normaler", maar misschien is "pragmatischer" een beter woord. In verschillende landen zien wij een andere benadering. Zo vervult in Duitsland de omroep als geheel de publieke functie. Zowel de publieke als de commerciële omroep is gehouden aan eisen van pluriformiteit in de nieuwsvoorziening, aanbodeisen dus. De commerciële omroep is daar slechts van die plicht ontheven, als de publieke omroep de basisvoorziening verzorgt. Dat is de keuze voor een bepaald model. Hoe ziet de regering deze verhouding in Nederland?

Deze vraag is zo interessant, omdat het antwoord erop in hoge mate bepaalt hoe men de toekomst van de publieke omroep in Nederland ziet. Wij zijn immers aan een vervolgverhaal bezig. De D66-fractie wil haar stemgedrag ten aanzien van dit wetsvoorstel in hoge mate laten afhangen van het antwoord op de vraag die zij ook tijdens de schriftelijke voorbereiding heeft gesteld, namelijk hoe dit wetsvoorstel in de visie van de minister past op het toekomstige publieke bestel. In de memorie van toelichting staat dat deze voorstellen "een aantal maatregelen van financiële en organisatorische aard betreffen, die de positie van de publieke zendgemachtigden bevestigen en voor de nabije toekomst veilig stellen". Het gaat mij vooral om het woord "bevestigen". Ik vraag mij namelijk af of dat nu echt moet en of alles nu werkelijk bij het oude moet blijven. Was het dan zo ideaal met die omroepverenigingen?

In de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer noemt de minister versterking van het publieke bestel doelstelling van dit wetsvoorstel. Zij noemt daartoe enige instrumenten. Wij zijn het daarmee eens. Begrijp mij goed: D66 ziet heel duidelijk de waarde in van een publiek bestel. Dat moet dan echter wel een echt publiek bestel zijn en niet het vercommercialiseerde dat wij nu hebben. D66 wil evenwel de waarde van het publieke bestel, zoals zich dat in zijn oorspronkelijke vorm aan ons heeft voorgedaan, behouden en inpassen in ons eigen moderne mens- en maatschappijbeeld. Wij hebben dit ook in onze publikaties neergelegd. Dat is de minister ongetwijfeld bekend van de debatten aan de overkant. Onze vraag is echter of de zendgemachtigden daartoe bevestigd moeten worden. Wij menen dat dit niet het geval is. Volgens D66 kan het publieke bestel alleen worden gered, als wij minder nadruk leggen op de omroepverenigingen, de zendgemachtigden, en meer op de zender. Wij hopen dat de minister dat ook vindt, al is dat niet helemaal duidelijk. Het is allemaal nogal dubbel. Ook hier blijft immers — wij hebben daar al over geklaagd — de link tussen abonnee en lid bij de omroepverenigingen bestaan.

Het is niet zo verbazingwekkend dat het zo onduidelijk is. Wij zijn namelijk bezig met een vervolgverhaal. Wie niet anticipeert op de ontwikkelingen in de maatschappij of deze zelfs maar volgt, is een gemakkelijke prooi voor aanvallen van buitenaf. Wat is er dan ook gebeurd? RTL4 boort zich binnen en de reclamegelden stromen met de kijkers weg. Dit was allemaal te voorzien, maar toch is er grote paniek ontstaan. McKinsey wordt te hulp geroepen en wijst voor eind 1990 op rampen op kijkgebied, in casu grote terugloop, en op reclamegebied. In 1994 is het geld op. McKinsey dringt aan op drastische reorganisatie bij de omroepverenigingen en de NOS. Het vrijkomende geld dient besteed te worden aan goede programmering die zich

onderscheidt van die van de commerciële omroep. De NOS neemt deze plannen over in haar eigen meerjarenplan en presenteert het voorstel van het gedifferentieerde bestel. Er komt een verschil tussen Nederland 2 enerzijds en Nederland 1 en 3 anderzijds. Net 2 zou meer mogen. Minstens zo belangrijk was de voorgestelde samenwerking per net: dus samenwerking in plaats van concurrentie tussen de zendgemachtigden onderling.

Mijnheer de voorzitter! Nu zou je denken dat het meerjarenplan van de NOS met zijn gedifferentieerde bestel door de minister zou worden omarmd. Het houdt de reclamegelden namelijk binnen het bestel en biedt daardoor een kans op betere programmering. Je kunt ook eerder eisen stellen aan omroep binnen het bestel dan aan omroep buiten het bestel. Vandaar ook mijn vraag aan het begin over de verhouding publiek/commercieel. De minister komt in haar Pinksternotitie echter met een eigen systeem voor publieke omroep en commerciële omroep. Voor de laatste wordt de mogelijkheid van een ethernet door de commissie-Donner onderzocht. Jammer, jammer, want tot vreugde van D66 staan er in de Pinksternotitie ook haar aansprekende zaken, zoals samenwerking van de omroepverenigingen en zenderidentiteit. Het zou mij een raadsel zijn waarom de minister niet kiest voor een gedifferentieerd bestel, ten minste voor de overgangssituatie, en wel voor een nog niet financieel onderbouwd duaal polariserend systeem, als ik haar vijandbeeld ten aanzien van de commercie niet uit de stukken van het onderhavige wetsvoorstel had leren kennen. Echter, de gevaarlijke en kwalijke kanten van de reclame en de commercie, zoals bedreiging van het cultuurbeleid en invloed op de programmering, kunnen toch juist beter in de hand gehouden worden binnen het bestel dan daarbuiten? De pluriformiteit naar het publiek toe is daarmee toch ook gediend? Het is nog niet te laat. De minister heeft van de Tweede Kamer nog enkele maanden gekregen om met voorstellen ter zake te komen. Wil zij deze overwegingen daarbij betrekken?

Ons vervolgverhaal kent bovendien weer nieuwe afleveringen. EO en VPRO krijgen de A-status. Bravo! Ons inziens hebben ze daarmee de publieke omroep een belangrijke dienst bewezen. De verdeling over acht gelijkwaardige gemachtigden wordt nu gemakkelijker. Bovendien kondigt de minister in haar Pinksternotitie aan, dat de verschillen in zendtijd verdwijnen wat betreft de A-statussen. Prima. Daar heeft D66 altijd al voor gepleit. Wel wordt het straks erg dringen als mogelijk een net wordt weggegeven aan de commerciële omroep en er twee netten overblijven. Dat besefte de minister en zij moest een keuze maken. Helaas, zij zegt niet: ongeacht de uitkomst van Donner houden wij drie netten voor het publieke bestel en gaan wij voorlopig met kabel werken bij de commerciële landelijke omroep, zoals ook dit wetsvoorstel voorstelt. Neen, dat zegt de minister niet. In een kranteinterview van de vorige week zegt de minister: het zullen wel twee netten worden, dan wordt het erg vol en dus gooien wij de kleine zendgemachtigden uit de ether en op de kabel. Mijnheer de voorzitter, dit is een non-keus. Hier wreekt zich opnieuw dat de minister niet fundamenteel doordenkt over de taak van de overheid. Want pluriformiteit moest toch juist gewaarborgd worden?

Minister **d'Ancona**: Om misverstanden te voorkomen: ik heb het woord "gooien" niet gebruikt.

Mevrouw **Wessel-Tuinstra** (D66): Het woord "gooien" neem ik geheel voor eigen rekening. Het is een interpretatie, die mijns inziens juist weergegeven is, gelet op de reacties van sommige kleine zendgemachtigden.

Het feit dat er in dit wetsvoorstel niet fundamenteel nagedacht is over de rol van de overheid, waar het gaat om de uitgangspunten voor het mediabeleid, wreekt zich bij een onderwerp zoals de kleine zendgemachtigden die op dit moment het enige publieke zijn in het publieke bestel. Bovendien waarborgen zij de pluriformiteit, waar de overheid toch een zorgplicht voor heeft.

Het is een misvatting als zouden de kleintjes alleen maar doelgroepen-omroepen zijn. Neen, het is juist de bedoeling dat ook anderen dan de eigen doelgroep kijken. Ik noem bijvoorbeeld de zendtijd voor politieke partijen. Die is voorlichtend en gericht op een breed publiek. Die wordt nu verbannen naar de kabel. Politiek en psychologisch verkeerd. Iedereen klaagt over politieke lauwheid en de overheid geeft dit voorbeeld. Hetzelfde geldt voor de islamitische omroep (minderhedenbeleid) en de IKON, een kwaliteitszender bij uitstek. De kleintjes zijn juist luizen in de pels. Het is duidelijk dat D66 het hartgrondig oneens is met dit voorstel van de minister.

Inmiddels heeft de TROS aangekondigd commercieel op de kabel te willen. Dat is een prima idee dat bovendien het argument van de minister tegen het gedifferentieerde bestel wegneemt. Zij was namelijk bang dat de TROS zich eerst zou verrijken binnen het bestel en dan toch uit zou treden. Maar kijk, de TROS wil er nu al uit. Dat argument van de minister vervalt dus. De TROS heeft echter problemen met de radio. Die wordt immers veel meer beluisterd via de ether dan via de kabel. In haar brief van 12 juli 1991 spreekt de minister over de ontwikkeling van een verdelings- en toewijzigingsmechanisme van frequenties. Hoe staat het daar nu mee? Er is immers haast geboden. De minister wil een opschoning van het publieke bestel. Dat is mooi. Een fraaie kans daartoe is de uittreding van de TROS. Maar over het radiogedeelte bestaat grote onzekerheid. In de memorie van antwoord verwijst de minister op bladzijde 5, waar het gaat over etherfrequenties, naar de commissie-Donner. Er ligt echter – dit is immers een continuing story – een uitspraak van het College van beroep voor het bedrijfsleven van 6 november 1991, die erop neerkomt dat een aanvraag voor het heruitzenden van buitenlandse, commerciële, omroepprogramma's niet mag worden afgewezen met een beroep op het feit dat het beleid nog in ontwikkeling is en zolang de bestaande wetgeving heruitzending wel toestaat. De minister mag zich dus niet op de commissie-Donner beroepen, nog afgezien van de bevoegdheid van de minister van Verkeer en Waterstaat.

De wet staat niet toe dat TROS-TV buiten en TROS-radio binnen het bestel opereert. Wil de minister dan wetswijziging voorbereiden om te zorgen dat dit wel kan? Hoe ziet de minister in dit verband artikel 167a? Stel dat er nadere eisen komen voor de heruitzending, gelden die dan wel voor de ether, maar niet voor de kabel? Wat zal de Europese Commissie daarvan denken? Wil de minister bovendien alles doen om de digitale radio te bevorderen? Die heft immers

de schaarste in de ether op voor de radio.

Overigens spreekt de minister in de memorie van antwoord aan de Eerste Kamer nogal geruststellend over de positie van de publieke omroep bij de mogelijke invoering van HDTV. Er is een optie op twee satelliettransponders in het zogenaamde Eurosat-project. Maar dat gaat ons wel 15 mln. per jaar kosten gedurende tien jaar. Dat is toch een reuzeprobleem? De minister signaleert dat echter niet. Of is de minister bereid om dat te betalen? D66 vindt dat echt te duur, maar wat wil de minister? Welke keuze maakt zij?

Sprekend over technologische vernieuwing ziet D66 veel meer mogelijkheden om iets te doen voor de niet-bekabelde gebieden. Zo groot zijn die gebieden toch ook weer niet. Laat de overheid aan het eind van de huidige kabelnetten een klein rondzendstralertje plaatsen voor de niet aangesloten huizen. Dat is technisch mogelijk. Door rondstraling kunnen zij dan ook de kabel ontvangen. Zou dat dan niet onder de zorgplicht van de overheid kunnen vallen? Er is sprake van een precedent. Ik heb mij namelijk laten vertellen, dat iets dergelijks is gebeurd bij de radiodistributie van voor 1940.

Kijk, mijnheer de voorzitter, dit maakt het voor D66 vandaag zo bijzonder moeilijk. Zij wil namelijk alleen voor dit wetsvoorstel stemmen als het bijdraagt tot versterking van een hoogwaardige publieke omroep, maar de minister komt wekelijks met plannen die over elkaar heen buitelen. Verleden week stond de pluriformiteit op de tocht, eerder was de regeling van de sponsor- en sluikreclame veel te ruim geformuleerd. Op de manier waarop de minister dat regelde werd een van de meest kwalijke ondergravers van het bestel, de sluikreclame, veel te veel kansen gegeven. Gelukkig is de minister door de Tweede Kamer teruggefloten. Helaas kennen wij de nieuwe concept-regeling nog niet. In de discussie hierover zei de minister dat de rol van de overheid er één "op afstand" moet zijn. Aan de belanghebbenden, waaronder de reclamewereld, werd het opstellen van de code overgelaten. Geen wonder dat die code veel te ruim was. Als ik het dus goed begrijp, laat de overheid het afweten bij wetshandhaving ten aanzien van sluikreclame, terwijl dat nu juist een versterking van het publieke bestel, namelijk opschoning van commercie, betekent. Hoe staat het met de nieuwe regeling? Wat doet de minister als de Stuurgroep reclame niet akkoord gaat met de door de Tweede Kamer voorgestelde wijziging? Blijft zij "op afstand" besturen?

Mijnheer de voorzitter! Achterin de nota Publieke omroep staat een groot aantal beleidsvoornemens. Mooi, heel mooi, maar hoe staat het daar nu mee? Ik noem een enkel voornemen.

De fractie van D66 staat positief tegenover de beleidslijn die de minister voor de NOS uitzet. Daarbij gaat het om een splitsing van de NOS als samenwerkingsorgaan met coördinerende bevoegdheden en als zendgemachtigde participerend in de organisatorische aanpak van een samenwerking op één van de netten. Mijn vraag is nu aan de minister welke stappen zij ondernomen heeft om uitvoering te geven aan punt 35 van haar beleidsvoornemens, waarin staat: "Na bespreking van de nota in de Tweede Kamer zal de NOS worden gevraagd een plan van uitvoering op te stellen, waarin ook aandacht wordt gegeven aan de acties die op wetgevend terrein nodig zijn." Welnu, die bespreking vond plaats op 16 september en het is vandaag 17 december. Welke uitvoering is aan dit vrijwel onomstreden punt door de minister gegeven.

Mijnheer de voorzitter! Een enkel woord nog over de zondagsreclame. Dit wetsvoorstel maakt reclame op zondag mogelijk. Wij zijn daar als Eerste-Kamerfractie niet bijzonder enthousiast over, maar hebben ons er ook niet tegen verzet, mede in de verwachting dat door een betere spreiding over de week wij in totaal niet meer maar minder reclame per dag krijgen. Is dat inderdaad straks het geval? Wij hebben de harde cijfers gezien achterin het NOS-meerjarenplan en wij weten dat wij het geld voor de programmatische versterking hard nodig hebben. Nu was het natuurlijk niet zo dat wij nog geen reclame op zondag hadden. Nee, juist zondag komen er via Studio Sport en andere programma's stromen reclames over ons hoofd. Ook de omroepverenigingen dingen op die dag doorgaans hard naar de gunsten van de kijkers ten behoeve van hun omroepbladen. Dus Arcadie was reeds verlaten.

Wij betreuren evenwel dat een nadere inhoudelijke argumentatie, waar ook de Raad van State om vraagt, in dit wetsontwerp ontbreekt. Ik zwijg nu maar over de politiek vreemde gang van zaken rondom het zondagswetje. Maar het was toch aardig geweest en in het belang van grote delen van de Nederlandse bevolking, als hier iets meer over gezegd was. De fractie van D66 wijst er bovendien op dat er van oudsher in alle culturen – dus niet alleen in de christelijke – een rustdag bestond: het bioritme van de natuur. Maar wij moeten pragmatisch vaststellen dat die rustdag vaak niet meer bestaat, ook niet in medialand. Vandaar het standpunt van mijn fractie.

Mijnheer de voorzitter! Nog een enkel woord over de radio. Dit prachtige medium wordt onzes inziens te veel verwaarloosd in het beleid. Eind van dit jaar zou de minister met een notitie komen. Kunnen wij die notitie nog voor het eind van het jaar verwachten? Hilversum komt er namelijk echt niet uit. Er ligt een advies van de Mediaraad terzake. De minister kan de radio een voorbeeldfunctie laten vervullen in de zin van samenwerking van de omroepen en van het benadrukken van de identiteit per zender. Dat moet toch niet zo moeilijk zijn, gezien de huidige programmering van de radio die reeds ver in die richting gaat. Een lezenswaardige beschouwing over die identiteitsverschuiving las ik in de recente oratie van prof. C. van der Haak "Omroepbeleid over de As". Ik beveel de minister die lectuur aan en dan moet zij vervolgens liever niet verder afwachten, maar dan moet zij beleid ter zake voeren.

Mijnheer de voorzitter! Ik moet afronden, al zou er nog veel meer te zeggen zijn. De rode draad in mijn verhaal is de vraag naar de rol van de overheid: volgens D66 voorwaardenscheppend, pluriformiteit en kwaliteit behoedend. Wat een prachtig stramien voor de politiek, juist ook voor de Eerste Kamer. Ondanks alle kommer en kwel over gemiste kansen, onduidelijkheden en naijlgedrag, heb ik daarom toch met veel plezier juist aan het onderwerp mediabeleid voor mijn maidenspeech gewerkt.

De **voorzitter**: Graag feliciteer ik u als eerste met deze maidenspeech, waarin dit wetsvoorstel in het bredere kader van het mediabeleid wordt geplaatst, zij het dat er zo nu

en dan toch nog een aantal verwijzingen naar notities in voorkwamen die toch de reminiscentie aan de overkant levendig houden. Wij verheugen ons over medeleden met zoveel ervaring aan de overzijde — negen jaar — die zich hier zozeer thuis voelen en wensen u een buitengewoon goede tijd in deze Kamer. Gefeliciteerd.

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

□

Mevrouw **M.A. van der Meer** (PvdA): Voorzitter! Ook ik wil graag onze collega, mevrouw Wessel, van harte feliciteren met haar uitstekende maidenspeech. Ik vind het prettig om met haar samen te werken en dat is nu al iets heel bijzonders.

Voorzitter! Bij de schriftelijke voorbereiding van dit wetsontwerp werd door een aantal onzer gesteld, dat wij door fasering van het wetgevingsproces niet toekwamen aan een principiële discussie over het omroepbeleid. De minister hecht echter aan de stapsgewijze aanpak en denkt dat de wetgever niet alles in een keer kan regelen. Zij verwijst daarbij naar de discussie over de Mediawet als bewijs voor die stelling. Ik meen echter dat dit niet zo'n heel sterk bewijs is. Immers, in een goede wetgeving valt heel veel te regelen en kun je ook de onderlinge samenhang en de getrouwheid aan de uitgangspunten goed bewaken. Maar de Mediawet was een wet met weinig samenhang en consistentie, zoals indertijd ook werd betoogd door de Raad van State en de Omroepraad, en met een slechte wet moet je inderdaad zo weinig mogelijk regelen. Het zou mooi geweest zijn, als wij in deze periode een visie op medialand met bijbehorende wetgeving op tafel hadden gekregen, waarover wij dan inderdaad een principiële discussie hadden kunnen voeren. Maar goed, wij moeten het nu in stappen doen en wij hebben vandaag tot taak ons slechts uit te laten over deze ene stap. Dat zullen wij dan ook doen: wij steunen dit wetsontwerp. Een enkele algemene opmerking is echter onvermijdelijk, omdat je elke stap toch beziet vanuit je eigen visie op het geheel van het beleid en omdat wij de minister inzicht willen geven — zij het globaal en summier — in de wijze waarop in mijn fractie wordt gedacht over ons omroepbestel.

De stap die hier aan de orde is, de toegang voor commerciële omroepen tot de Nederlandse kabel, is de uitwerking van een afspraak in het regeerakkoord. Ook in het regeerakkoord staat dat dit alleen kan onder een nadere voorwaarde die ook wordt genoemd in de memorie van toelichting bij het hier aan de orde zijnde wetsvoorstel: "In het Nederlandse mediabestel kan een regeling voor toelating van landelijke commerciële omroep alleen getroffen worden wanneer tegelijkertijd maatregelen ten behoeve van de versterking van de continuïteit van het publieke bestel worden genomen". Onze indruk is toch, na goed speuren en ook na het horen en lezen van meningen van vele anderen, dat aan deze voorwaarde niet of nauwelijks wordt voldaan. Misschien wil de minister ons nog eens uitleggen welke maatregelen in dit wetsvoorstel nu het publieke bestel daadwerkelijk helpen continueren. Met mevrouw Wessel bedoel ik dan het echte publieke bestel. Indien ons gevoel juist is dat de versterking van het publieke bestel pas later aan de orde zal komen en niet bij dit wetsvoorstel dan zou een uiteenzetting over de plannen daartoe ons welkom zijn.

Een halfjaar geleden, bij de behandeling van het STER-wetje, zeiden wij al ons te realiseren dat wij destijds de weg van reclame en — onvermijdelijk — commercie zijn opgegaan, omdat wij meenden daarmee het publieke bestel te kunnen handhaven. De tendensen in de maatschappij binnen en buiten ons land vormden een bedreiging voor ons bestel en wij dachten deze bedreiging met deze aanpassingen in de hand te kunnen houden. Ik vergeleek de situatie de vorige keer met de tovenaarsleerling, maar het is ook mogelijk dat wij proberen de duivel uit te drijven met Beëlzebub. Of er een andere mogelijkheid was geweest, zullen wij misschien nooit weten. Of wij deze mogelijkheid goed ingeschat hebben, zal de toekomst leren. Dat wij deze weg niet met plezier zijn opgegaan, heb ik een halfjaar geleden ook aangegeven. Reclame vergalt nog steeds ons kijk- en luisterplezier. Toch was en is onze intentie en wellicht ook onze illusie: de handhaving van ons publieke bestel, althans van dat deel van ons bestel dat die naam verdient.

Zo'n bestel beoogt — het zijn versleten woorden, maar ze gelden nog steeds — een ontmoetingsplaats te bieden waar mensen met uiteenlopende maatschappelijke, politieke en levensbeschouwelijke opvattingen kennis kunnen nemen van de gedachten van verschillende stromingen in de samenleving. Die ontmoetingsplaats hebben wij nog steeds, al worden wij daar nu en dan enigszins gestoord. En daar worden wij weer van gestoord. Overigens zou ook het commerciële aanbod een bijdrage kunnen leveren aan die pluriformiteit, maar een garantie daarvoor is er geenszins. Dus dienen wij zuinig te zijn op het publieke bestel, omdat uit een oogpunt van democratie een dergelijke communicatiemogelijkheid onmisbaar is. De overheid dient dan ook waarborgen te bieden voor het behoud daarvan.

Bij de Nederlandse vorm van publiek bestel bieden de verschillende stromingen hun eigen produkten zelf aan. Daarom hebben wij veel zendgemachtigden. Je kunt eraan twijfelen in hoeverre zij alle nog echt een eigen geluid en gezicht bieden en in hoeverre een aantal van hen inmiddels een wat algemener aanbod heeft, naar mijn indruk geïnspireerd door enerzijds de wens tot veel leden, want dat geeft veel zendtijd, en anderzijds veel adverteerders, want dat geeft veel geld, zij het via de STER. Of de gedachte dat je vooral veel verstrooiende en gemakkelijke programma's moet bieden om leden te krijgen nog wel stand houdt, mag je betwijfelen, nu VPRO en EO erin geslaagd zijn in korte tijd veel leden te werven zonder dergelijke programmatische concessies te doen. De aankoop van een leuke videoband voor een tientje is overigens misschien niet een echt betrouwbare indicator, maar dat zal de VPRO dan volgend jaar wel merken.

De programma's van de omroeporganisaties, die geen leden behoeven te hebben, zijn al jaren in de praktijk de beste waarborg gebleken voor de openheid en pluriformiteit van ons bestel. Dat geldt zowel voor de zogenaamde kleintjes als voor de NOS. Het is dan ook een slechte zaak dat het bestuur van de NOS grotendeels bestaat uit vertegenwoordigers van de leden-omroepen, die per definitie niet onafhankelijk kunnen zijn.

Zowel maatschappelijke als technologische ontwikkelingen doen